

УДК 339.5:338.46](477.83)
JEL F18; F40

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ПОСЛУГАМИ ЛЬВІВЩИНИ: АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ

О. Брух, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0003-1117-0454

Український католицький університет

А. Линдюк, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0002-9940-8991

Львівський національний університет природокористування

В. Бойко, д. е. н.

ORCID ID: 0000-0003-3968-1651

Національний університет «Львівська політехніка»

<https://doi.org/10.31734/economics2023.30.109>

Брух О., Линдюк А., Бойко В. Міжнародна торгівля послугами Львівщини: аналітичний аспект

Сучасні світові тенденції вказують на зростання ролі та значення сфери послуг у забезпеченні суспільного розвитку в умовах глобалізації світового економічного простору. Дослідження сутності послуг, аналіз та динаміка структурних змін на ринку сьогодні набуває вагомості та актуальності. Варто зазначити, що ця сфера функціонує на економічних засадах, відповідно виникає необхідність усебічної аналітики як фінансових, так і економічних показників. Таким чином, дослідження тенденцій та особливостей розвитку ринку послуг, його постійна диверсифікація охоплюють різні аспекти та складові.

Метою статті є представлення результатів аналізу міжнародної торгівлі України в розрізі експортно-імпоротної діяльності. Наведено рейтинг країн світу за показником товарообороту з Україною у 2022 році, визначено частку окремих країн у загальному обсязі товарообороту з Україною, визначено різницю між імпортом та експортом за відповідний проміжок часу.

У статті зосереджено увагу на динаміці міжнародної діяльності Львівської області за 2019–2022 роки та впливі військової агресії у 2022 році на цю динаміку. Проаналізовано структуру зовнішньої торгівлі послугами Львівщини за 2022 рік у розрізі окремих сфер послуг, а також продемонстровано динаміку зміни зовнішньої торгівлі окремими видами послуг у порівнянні 2021 та 2022 років.

Проаналізовано та конкретизовано основних географічних партнерів у структурі експорту та імпорту послуг.

Розроблено рейтинг країн світу за показником експорту та імпорту послуг Львівського регіону у 2022 році, що дозволило визначити основних партнерів регіону у сфері торгівлі послугами та оцінити динаміку їх співпраці.

З'ясовано, що експорт та імпорт послуг у Львівському регіоні за досліджуваний період мали тенденцію до стабільного зростання, а товарна та географічна структури зазнали змін. Найбільші обсяги експорту й імпорту здійснюються у сферах транспорту, телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг.

Ключові слова: міжнародна торгівля, послуги, експорт, імпорт, географічна структура, рейтинг, партнери.

Brukh O., Lyndiuk A., Boiko V. International trade in services of Lviv region: analytical aspect

Modern global trends indicate the growing role and significance of the services sector in ensuring social development in the context of the world economy globalization. Today, the study of the essence of services, analysis, and dynamics of structural changes in the market is very important and relevant. It is worth noting that this sector performs on the economic principles that necessitates comprehensive analysis of both financial and economic indicators. Therefore, the study of trends and peculiarities of the service market development, its constant diversification, encompasses various aspects and components.

The purpose of this article is to present the results of the analysis of Ukraine's international trade in terms of export-import activities. The paper provides the world ranking of countries by the indicator of trade turnover with Ukraine in 2022, determines the share of each country in the total trade turnover with Ukraine, and identifies the difference between imports and exports for the corresponding period of time.

The research is focused on the dynamics of international activities of Lviv region during 2019–2022 and the impact of military aggression in 2022 on this dynamics. The structure of Lviv region's foreign trade in services for 2022 is analyzed in terms of individual service sectors, and the dynamics of changes in the foreign trade in specific types of services are demonstrated as compared to 2021 and 2022.

The authors of the article analyze and specify the main geographical partners in the structure of service exports and imports.

The world ranking of countries by the indicator of service exports and imports of Lviv region in 2022 is developed, identifying the region's main partners in the field of trade in services and evaluating the dynamics of their cooperation.

It is revealed that service exports and imports of the Lviv region have shown a tendency of stable growth during the investigated period, while the commodity and geographical structures undergone changes. The largest volumes of exports and imports are marked in the fields of transport, telecommunications, computer, and information services.

Key words: international trade, services, export, import, geographical structure, ranking, partners.

Постановка проблеми. Міжнародна торгівля виступає традиційною та однією з основних форм міжнародної економічної взаємодії. Вона характеризує кількісне відображення світового поділу праці, що визначає переваги в підвищенні ефективності виробництва, зниженні витрат і задоволенні економічних інтересів. Одним із вагомих аспектів цього процесу є міжнародна торгівля послугами, яка здобуває все більшу популярність та сьогодні розвивається швидкими темпами. Ця форма торгівлі охоплює широкий спектр галузей, включаючи різні напрями діяльності, такі як телекомунікації, фінанси, туризм, освіта, охорона здоров'я тощо. Міжнародна торгівля послугами виражається у взаємному обміні експертизою, знаннями, досвідом та різноманітними професійними послугами між країнами. Вона створює унікальні можливості для співпраці, розширення ринків і зміцнення економічних зв'язків між різними країнами світу [1, с. 8].

Структурні зміни, що виникають під впливом глобалізаційних процесів, змінюють міжнародну торгівлю та її основні форми, зокрема міжнародну торгівлю послугами. Розширення ринків, посилення конкуренції та зміна споживчих пріоритетів вимагають постійного оновлення знань та аналізу. Такі обставини створюють необхідність проведення нових досліджень, що дозволяють краще розуміти та адаптуватися до сучасних викликів і можливостей, які виникають у глобальному економічному просторі. Ці дослідження допоможуть розкрити нові перспективи, виявити ефективні стратегії та знайти способи просування вперед у міжнародній торгівлі послугами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження економічного змісту та аналіз проблематики економічної ефективності послуг набувають усе більшої ваги. Питанням міжнародної

торгівлі послугами та актуальності цього напрямку наукової діяльності присвячені праці як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Так, у працях І. Дюмулена, П. Друкера, Ф. Котлера [5], Б. Рендера знаходять своє відображення тенденції покращання сектору послуг у розвитку сучасної економіки, їх особливості формування в умовах глобальної нестабільності.

Вагомий внесок у дослідження сфери послуг та закономірності розвитку міжнародної торгівлі України послугами зробили такі вітчизняні науковці, як В. Геєць, В. Герасимчук, Р. Заблоцька, Н. Даниленко, Б. Данилишин, А. Мазаракі, С. Мочерний, Т. Циганкова та ін. Проте дослідженість питання розвитку торгівлі послугами України в контексті окремих регіонів залишається вкрай низькою.

Постановка завдання. Метою статті є представлення результатів дослідження динаміки міжнародної торгівлі України, зокрема торгівлі послугами, аналізу ринку послуг та частки українського експорту й імпорту послуг на світовому ринку в розрізі Львівської області.

Виклад основного матеріалу. Потенціал міжнародної торгівлі в країні є важливим чинником економічного зростання. Зовнішня торгівля може надати доступ до нових ринків, вивести економіку країни на новий рівень, створити нові можливості для бізнесу [2, с. 40]. Це також може допомогти диверсифікувати економіку та зменшити залежність від внутрішніх ринків. Україна має великий потенціал для міжнародної торгівлі завдяки своєму географічному положенню та значній кількості населення. Україна розташована в центрі Східної Європи, що робить її ідеальним центром міжнародної торгівлі. Вона межує зі сімома країнами, включаючи чотири члени ЄС (Польща, Словаччина, Угорщина та Румунія), що забезпечує легкий доступ до європейського ринку.

У 2021 р. в Україні спостерігався стабільний ріст експорту та імпорту (табл. 1). Проте винятковим був 2020 р., в якому обсяг експорту скоротився на 2,3 %, а імпорту – на 14 %. Звичайно, що повномасштабне вторгнення РФ спричинило

також суттєве скорочення цих показників. Особливо відчутно зменшився експорт, зокрема протягом 2022 р. (скорочення на 32,5 %). Воєнний стан також суттєво позначився й на імпорті, сумарне скорочення становило 13,6 млрд дол. США.

Таблиця 1

Динаміка міжнародної торгівлі України

Показник	Рік					2022 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Експорт, млн дол. США	43341	46091	45143	63113	40912	94,4
Темп росту, %	109,2	106,3	97,9	139,8	64,8	-44,4
Імпорт, млн дол. США	56055	60352	51921	69755	56189	100,2
Темп росту, %	113,6	107,7	86	134,3	80,6	-33,0
Сальдо, млн дол. США	-12714	-14261	-6778	-6642	-15277	120,2

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

Варто зазначити, що, попри активні воєнні дії у 2022 р., Україна продовжувала підтримувати інтенсивний зовнішньоекономічний обмін з партнерами з різних країн світу. Тому стала актуаль-

ною проблема оцінки питомої ваги країн – основних торговельних партнерів України в загальному обсязі товарообороту у 2022 р. (табл. 2).

Таблиця 2

Рейтинг країн світу за показником товарообороту з Україною, 2022 р.

№ з/п	Країна	Товарооборот, млн дол. США	Частка в загальному обсязі товарообороту, %	Експорт, млн дол. США	Імпорт, млн дол. США	Сальдо, млн дол. США
	УСЬОГО	93 630	100	40 762	52 868	-12107
1	Республіка Польща	11 216	12	5 985	5 230	755
2	Китайська Народна Республіка	10 707	11,4	2 453	8 253	-5800
3	Турецька Республіка	6 220	6,6	2 901	3 319	-418
4	Федеративна Республіка Німеччини	6 092	6,5	1 786	4 305	-2519
5	Румунія	5 052	5,4	3 639	1 413	2225
6	Республіка Болгарія	3 420	3,7	1 417	2 003	-586
7	Італійська Республіка	3 259	3,5	1 581	1 678	-97
8	США	3 002	3,2	856	2 146	-1290
9	Республіка Індія	2 564	2,7	889	1 675	-786
10	Королівство Нідерландів	2 504	2,7	1 448	1 056	391
11	Чеська Республіка	2 450	2,6	1 036	1 414	-378
12	Словацька Республіка	2 400	2,6	1 434	966	468
13	Королівство Іспанія	2 252	2,4	1 563	690	873
14	Угорщина	2 099	2,2	1 359	740	619
15	Литовська Республіка	1 952	2,1	637	1 315	-678
16	Російська Федерація	1 879	2	339	1 540	-1201
17	Французька Республіка	1 768	1,9	560	1 208	-649
18	Республіка Білорусь	1 542	1,6	184	1 358	-1175
19	Австрійська Республіка	1 220	1,3	763	456	307
20	СК Великої Британії та ПН	1 117	1,2	363	754	-390

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

Аналітичні дані свідчать, що основними торговельними партнерами України залишаються країни Європейського Союзу, Китайська Народна Республіка, Турецька Республіка та ін. Найбільшу питому вагу в загальному обсязі товарообороту займала Польща (12 %).

Варто звернути увагу, що з двадцяти найбільших торговельних партнерів лише із сімома Україна мала позитивне зовнішньоторгівельне сальдо.

Загалом динаміка міжнародної торгівлі України за останні кілька років суттєво змінилася. Проте протягом останніх п'яти років Україна так і не спромоглася покращити зовнішньоторгівельний баланс, ба більше, негативне сальдо зовнішньої торгівлі у 2022 р. досягло максимального значення. Звичайно, в основному це пояснюється воєнними діями. Проте, як показує проведений аналіз, значну кількість ринків, особливо в Азії та Африці, Україна так і не спромоглася розширити для вітчизняних товарів, а суттєве збільшення експорту, наприклад у Румунію та Польщу, пояснюється в основному не виготовленням конкурентних товарів, особливо з високою доданою вартістю, і виходом на нові ринки, а перерозподілом каналів збуту вітчизняної продукції.

Український ринок послуг тісно взаємодіє з вітчизняними ринками товарів, капіталів та робочої сили. Проте ринок послуг характеризується специфічними рисами порівняно з традиційними ринками товарів:

1. Послуги відрізняються від товарів тим, що їх виробництво та реалізація (споживання) здійснюються переважно синхронно, при цьому послуги не зберігаються і не накопичуються. Тому така специфіка вимагає наявності виробників послуг за кордоном або присутності іноземних споживачів у країні, де надається послуга.

2. Міжнародна діяльність передбачає, що товари перетинають державні кордони та проходять митний контроль. З іншого боку, послуги, будучи специфічними товарами, не підлягають митному контролю та не потребують оформлення вантажної декларації через особливості, що їм притаманні.

3. Міжнародна торгівля послугами має глибокий взаємозв'язок з торгівлею товарами і впливає на неї значною мірою. Це виявляється у проведенні аналізу ринків, наданні маркетингових консультацій, забезпеченні транспорту та логістики, підтримці передпродажного та післяпродажного обслуговування, страхуванні, рекламі, банківському обслуговуванні та інших аспектах.

4. Купівля та продаж послуг на міжнародному ринку має тісні зв'язки з рухом капіталу й міграцією робочої сили, водночас розвиток міжнародних ринків товарів, капіталу та робочої сили стимулює зростання міжнародного попиту та пропозиції різнопланових послуг.

5. Ринок послуг має тісні зв'язки з міжнародним ринком праці, і основні характеристики ринку послуг, зокрема ціни, значною мірою визначаються станом та особливостями розвитку ринку праці.

6. Деякі види послуг, порівняно з товарами, не мають широкої придатності для залучення до міжнародного обміну. Серед них можна виділити побутові чи комунальні послуги [6, с. 50].

Міжнародна торгівля послугами для України є одним із найважливіших чинників зростання економіки країни, а також підвищення її конкурентоспроможності на світових ринках [4, с. 74].

Загалом динаміка зовнішньої торгівлі послугами в Україні за 2022 р. зазнала змін (рис. 1). Так, у 2022 р. Україна експортувала послуг на суму 9,2 млрд дол. США, що порівняно з 2021 р. зменшилося на 28,3 %. Що стосується імпорту послуг, то він також суттєво скоротився у 2022 р. – на 61,2 % порівняно з 2021 р.

Експорт та імпорт послуг є важливим елементом міжнародної торгівлі України загалом, зокрема й окремого регіону. Дослідження структури та динаміки експорту й імпорту послуг є актуальним завданням для вивчення розвитку економіки регіону, виокремлення напрямів та показників міжнародної діяльності Львівської області, виявлення впливу світових тенденцій на експорт та імпорт послуг у регіоні.

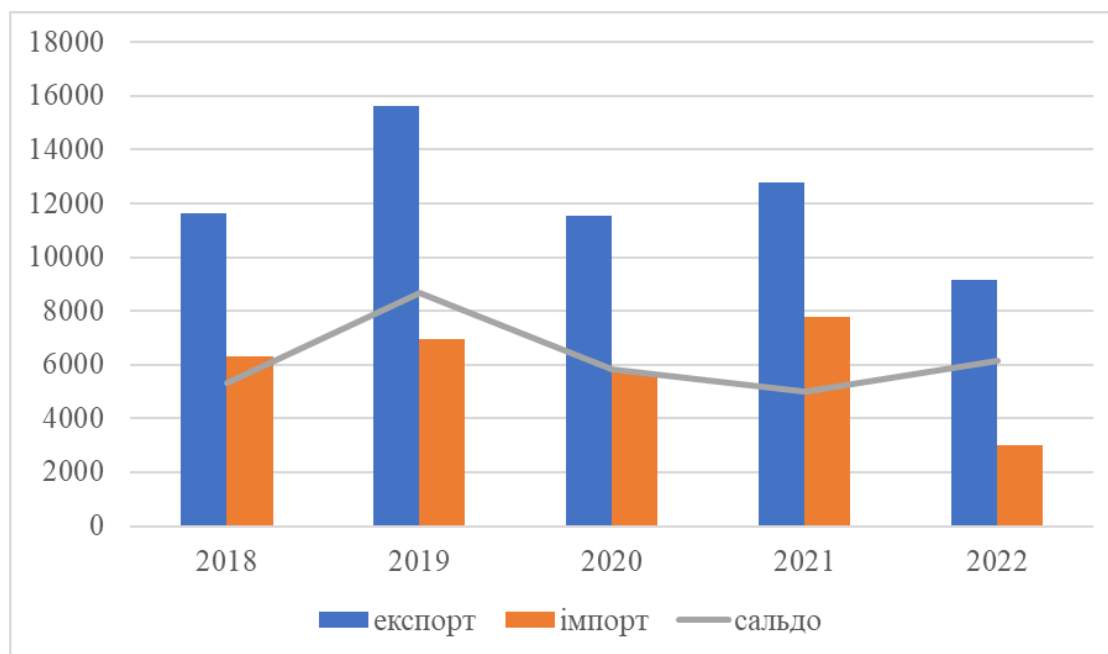

Рис. 1. Динаміка міжнародної торгівлі послугами України, млн дол. США
Джерело: розроблено авторами на основі [7]

Важливо зазначити, що аналіз зовнішньої торгівлі послугами є важливим в оцінці міжнародної діяльності Львівського регіону. У табл. 3

відображено динамічні зміни експорту та імпорту послуг за останні п'ять років.

Таблиця 3

Динаміка зовнішньої торгівлі послугами у Львівському регіоні

Показник	Рік					2022 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	2021	2022	
Експорт, млн дол. США	556	584,8	615,1	820	800,8	144,0
Темп росту, %	x	105,2	105,2	133,3	97,7	-7,5
Імпорт, млн дол. США	62,5	77,3	81,8	102,3	129,2	206,7
Темп росту, %	x	123,7	105,8	125,1	126,3	2,6
Сальдо, млн дол. США	493,5	507,5	533,3	717,7	671,6	136,1

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

За результатами аналізу динаміки зовнішньої торгівлі послугами у Львівському регіоні бачимо, що за період 2018–2022 рр., за винятком експорту у 2022 р., спостерігається стабільний ріст обсягів експорту та імпорту послуг, що свідчить про потужний розвиток цього сектору економіки регіону. Варто також зазначити, що, на відміну від зовнішньої торгівлі товарами, зовнішня торгівля послугами має позитивне сальдо, розмір якого стабільно зростав до 2021 р. і досяг рівня понад 700 млн дол. США.

Дані, наведені на рис. 2, демонструють зростання загального зовнішньоторговельного обороту послуг Львівського регіону протягом досліджуваного періоду. При цьому особливо суттєвим був ріст у 2021 р., коли цей показник досяг

рівня 922 млн дол. США. Зазначимо, що воєнні дії не спричинили зменшення цього показника.

Аналіз динаміки торгівлі послугами Львівщини у 2022 р. свідчить, що найбільш значущим сегментом зовнішньої торгівлі послугами є послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні, які займають понад 50 % загального обсягу експорту, проте за рівнем імпорту відстають від інших сегментів (табл. 4). Водночас у структурі імпорту понад 50 % займають транспортні послуги. Послуги з переробки матеріальних ресурсів становлять значний відсоток в експорті послуг Львівщини. Суттєву частку (11,9 %) імпорту також займають послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю.

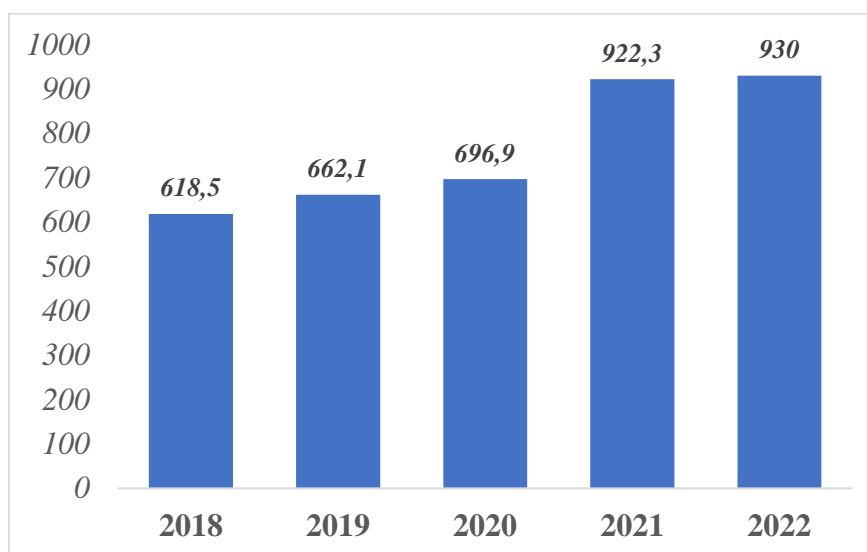

Рис. 2. Динаміка зовнішньоторговельного обороту послуг Львівського регіону, млн дол. США

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

Таблиця 4

Структура зовнішньої торгівлі послугами Львівщини у 2022 р.

Показник	Експорт		Імпорт	
	сума, млн дол. США	% до обсягу	сума, млн дол. США	% до обсягу
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	214,7	26,8	×	×
Послуги з ремонту та технічного обслуговування	0,4	0,0	1,0	0,7
Транспортні послуги	92,6	11,6	70,6	54,6
Послуги, пов'язані з подорожами	8,4	1,0	10,2	7,9
Послуги з будівництва	1,8	0,2	1,0	0,8
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	1,4	0,2	15,3	11,9
Роялті та інші послуги	0,2	0,0	6,9	5,3
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні	446,5	55,8	11,5	8,9
Ділові послуги	34,3	4,3	12,6	9,7
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні	0,6	0,1	×	×
Усього	800,8	100,0	129,2	100,0

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

Варто зазначити, що воєнні дії також вплинули й на рівень експорту та імпорту послуг Львівського регіону (рис. 3).

Як свідчать розрахункові дані, наведені на рис. 3, протягом останнього року майже втричі зріс експорт послуг, пов'язаних із фінансовою діяльністю. Також відбувся ріст обсягу експорту

послуг у сфері телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних, роялті, транспортних та інших послуг. Водночас відбулося майже двократне збільшення імпорту транспортних послуг, а також зріс обсяг імпорту роялті та послуг, пов'язаних із фінансовою діяльністю.

Рис. 3. Динаміка зміни зовнішньої торгівлі окремими видами послуг у Львівському регіоні у 2022 р. відносно 2021 р., %

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

У зв'язку зі зростаючою конкуренцією на світовому ринку, залученням іноземних інвестицій, міжнародна торгівля послугами стає все важливішою для економіки країни. Львівський

регіон також не є винятком, і тому вивчення динаміки географічної структури експорту та імпорту послуг є актуальним і важливим (рис. 4 і 5).

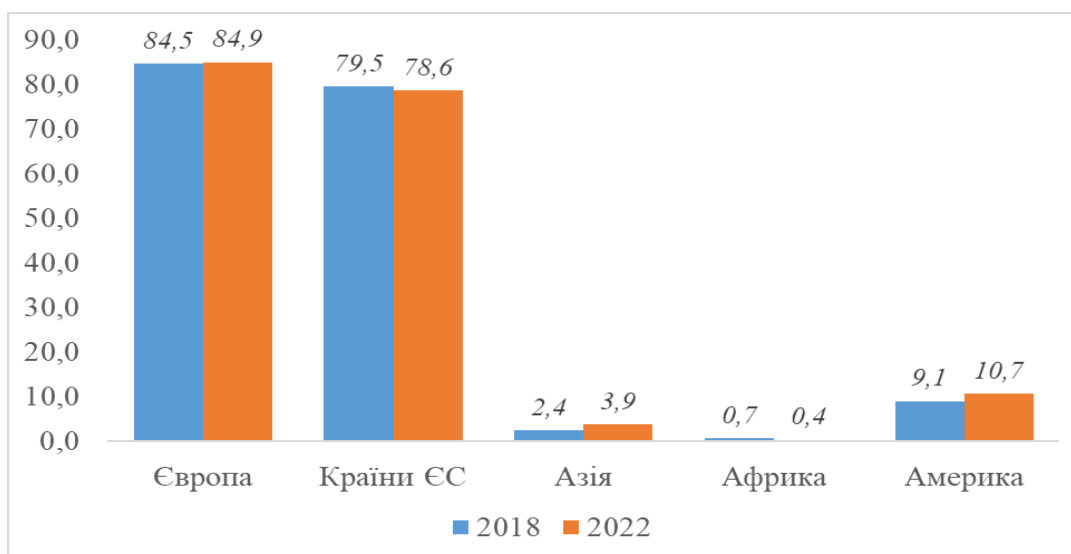

Рис. 4. Динаміка географічної структури експорту послуг Львівського регіону, млн дол. США

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

Проаналізувавши динаміку географічної структури експорту послуг Львівського регіону, бачимо, що відсоткова частка країн Європейського Союзу в загальному обсязі експорту послуг суттєво не змінилася, що свідчить про стабільність співпраці між Львівською областю та краї-

нами ЄС. Було виявлено збільшення відсоткової частки експорту послуг до країн Азії та Америки, що може свідчити про зміну пріоритетів у зовнішньоекономічній діяльності Львівського регіону та розвиток нових ринків збуту.

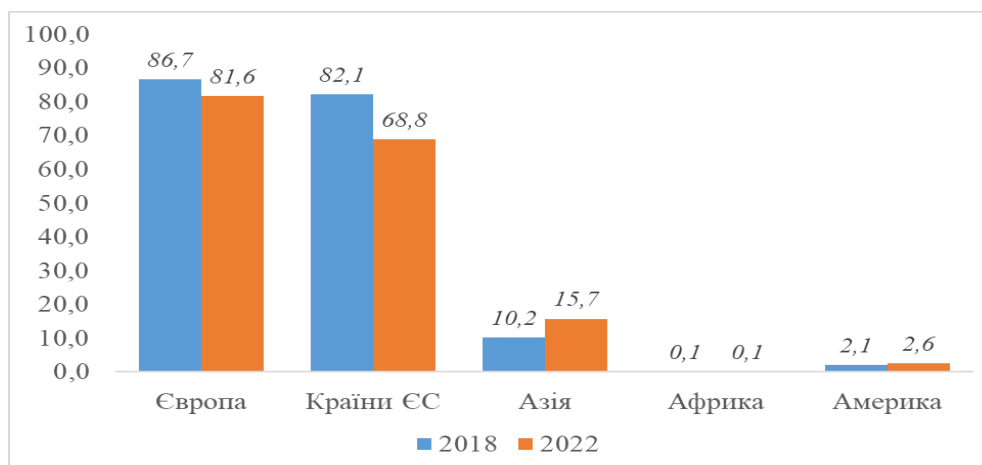

Рис. 5. Динаміка географічної структури імпорту послуг Львівського регіону, млн дол. США

Джерело: розроблено авторами на основі [3]

У 2022 р. більшість послуг, що імпортувалися до Львівської області, були надані країнами Європи. При цьому найбільший приріст імпорту було зафіксовано з країн Європейського Союзу, зокрема Польщі та Німеччини. Також можна зазначити, що значна частина імпортованих послуг припадає на країни Азії. Загалом географічна структура імпорту послуг до Львівської області зазнає певних змін, проте в основному залишається стабільною та зосередженою на країнах Європейського Союзу.

Як уже зазначалось, Львівський регіон є одним з провідних регіонів України, який активно займається міжнародною торгівлею послугами. Тому важливо вивчати структуру зовнішньої торгівлі Львівщини з країнами-партнерами, а також зміни експорту та імпорту послуг у регіоні, що дозволить визначити основних партнерів регіону у сфері торгівлі послугами та оцінити динаміку співпраці (табл. 5).

Таблиця 5

Рейтинг країн світу за показником експорту та імпорту послуг Львівського регіону у 2022 р.

Експорт			Імпорт		
Рейтингове місце	Країна	млн дол. США	Рейтингове місце	Країна	млн дол. США
1	Мальта	175,9	1	Польща	36,1
2	Польща	124,2	2	Німеччина	14,6
3	Данія	113,6	3	Туреччина	12,4
4	Німеччина	99,9	4	Великобританія	9,3
5	США	84,1	5	Чехія	3,1
6	Великобританія	34,4	6	Угорщина	2,6
7	Нідерланди	32,4	7	США	2,6
8	Іспанія	18,6	8	Швейцарія	2,6
9	Бельгія	18,1	9	Китай	2,5
10	Естонія	17,9	10	Австрія	2,2
11	Чехія	15,2	11	Нідерланди	2,0
12	Австрія	11,7	12	Білорусь	1,9
13	Ізраїль	9,7	13	Кіпр	1,9
14	Швеція	9,3	14	Бельгія	1,6
15	Латвія	8,4	15	Греція	1,5
16	Швейцарія	7,9	16	Сербія	1,5
17	Канада	6,7	17	Італія	1,4
18	Норвегія	6,1	18	Данія	1,3
19	Російська Федерація	5,9	19	Ірландія	1,2
20	Індія	5,2	20	Естонія	1,2

Джерело: розроблено авторами на основі [7]

За результатами аналізу бачимо, що найбільшими партнерами за показником експорту з Львівщиною є країни Європейського Союзу, зокрема Мальта, Польща, Данія та Німеччина. Щодо імпорту, то основними партнерами є також країни Європейського Союзу, а саме Польща та Німеччина. Водночас стосовно рейтингу країн світу, можна зазначити, що Львівщина відносно невелика за обсягами зовнішньої торгівлі послугами порівняно з іншими регіонами України, та на перших місцях рейтингу переважають країни з розвинутими економіками і значними показниками зовнішньої торгівлі.

Висновки. Таким чином, експорт та імпорт послуг у Львівському регіоні протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до стабільного зростання, а товарна та географічна структури зазнали змін. Найбільші обсяги експорту й імпорту здійснюються у сферах транспорту, телекомунікації, комп'ютерних та інформаційних послуг. Також варто зазначити, що країни Європейського Союзу є основними партнерами Львівської області у міжнародній діяльності.

Отже, структурно-динамічна оцінка міжнародної торгівлі послугами Львівської області може бути корисним інструментом для розвитку економіки регіону та вдосконалення управ-

ління зовнішньоекономічною діяльністю регіону загалом.

Бібліографічний список

1. Бабанін О. Деякі проблеми розвитку зовнішньої торгівлі України. *Зовнішня торгівля*. 2020. № 1. С. 8–14.
2. Брух О. О. Сучасний стан зовнішньоекономічної діяльності у Львівській області. *Вісник Львівського національного аграрного університету: економіка АПК*. 2019. № 26. С. 40–43.
3. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2022/02/14.pdf> (дата звернення: 16.06.2022).
4. Дятлова В. В., Положенцева К. В. Зовнішньоекономічна діяльність України: регіональні особливості, тенденції та напрями розвитку. *Вісник економічної науки України*. 2020. № 1 (38). С. 73–78.
5. Котлер Ф. Маркетинг в XXI столітті: пер. з англ. Київ: Вид. дім «ІнЮре», 2013. 576 с.
6. Непрядкіна Н. В. Специфіка зовнішньої торгівлі послугами України з країнами Східної Європи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. № 6. С. 50–53.
7. Національний банк України. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Tov_y.pdf (дата звернення: 20.06.2022).

Стаття надійшла 03.07.2023